

МІЖРЕГІОНАЛЬНА
АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

СТАНОВЛЕННЯ І РОЗВИТОК УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВНОСТІ

Випуск 12

*Матеріали X Всеукраїнської
науково-практичної конференції
“Історія, сучасність, зарубіжний досвід”
м. Київ, МАУП, 6 листопада 2014 р.*

Київ
ДП “Видавничий дім “Персонал”
2014

*Схвалено Вченою радою Міжрегіональної Академії управління персоналом
(протокол № 8 від 24.09.14)*

Редакційна колегія:

А. М. Подоляка (голова), д-р юрид. наук., проф.;
А. А. Ізнатченко (заступник голови), канд. техн. наук;
О. В. Баєва, д-р біол. наук., проф.;
І. П. Бідзюра, д-р політ. наук, проф.;
М. Ф. Головатий, д-р політ. наук., проф.;
В. Б. Захожай, д-р екон. наук, проф.;
А. С. Лисецький, д-р екон. наук., проф.;
К. В. Муравйов, канд. юрид. наук., доц.;
І. П. Розпутенко, д-р наук держ. упр., проф.;
Л. В. Романова, д-р екон. наук, проф.;
В. Є. Сафонова, д-р екон. наук;
Г. П. Ситник, д-р наук держ. упр., проф.;
Ю. П. Сурмін, д-р соц. наук, проф.;
Н. М. Чернуха, д-р пед. наук., проф.

Матеріали подано в авторській редакції.

Відповідальність за зміст та орфографію матеріалів несуть автори.

Становлення і розвиток української державності : [зб. наук. пр.] /
МАУП. — К.: ДП “Видавничий дім “Персонал”, 2008 —

С76 Вип. 12: Матеріали Х Всеукр. наук.-практ. конф. “Історія, сучасність,
зарубіжний досвід”, 6 листоп. 2014 р. / редкол.: А. М. Подоляка (голова)
[та ін.]. — 2014. — 460 с. : іл. — Бібліогр. у кінці ст.

У пропонованому збірнику подано статті учасників науково-практичної конференції, присвяченої найважливішій проблемі сьогодення — становленню України як держави. Розглядається формування державності в Україні у різні періоди історії та в різних аспектах.

Для науковців і державних службовців, політиків і політологів, викладачів і студентів, а також усіх, хто цікавиться розвитком Української держави і суспільства.

ББК 63.3(4УКР)я43+67.9(4УКР)301я43

Проскурякова А. Ю.	
Глумачення обличчя пацієнта з діагностичною метою	403
Соколовська К. М.	
Просвітницька діяльність Андрея Шептицького та його роль у розбудові української державності	406
Ерохов Р. А.	
Социальная активность и пассионарность (вигорність)	411
Губаль Л. М.	
Традиційна, елітарна, масова культури в формуванні діалогу	414
Мойсеєнко Є. П.	
Культурно-ціннісний вимір модернізації українського суспільства	417
Корнієнко М. В.	
Проблема девіантної трудової поведінки державних службовців	420
Сазонова І. І.	
Проблеми діяльності і функціонування профспілкових організацій на підприємствах, установах, організаціях приватного сектора	425
Ільянова А. О.	
Організаційна культура підприємства у контексті модернізації українського суспільства	428
Шаханова Я. О.	
Роль соціальної реклами в умовах суспільних криз та трансформацій	431
Норенко К. О., Рудь Ю. В.	
Віртуальна зрада — сучасний руйнівник сім'ї	434
Попович Л. М.	
Турбота держави — психічне здоров'я підлітків	441
Оваденко О. І., Телеш К. В.	
Спрощений моніторинг психічного здоров'я як важлива державна проблема	446
Рубцова С. Б.	
Важливий елемент державотворення — ідентифікація особистості	453

ПРОСВІТНИЦЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ АНДРЕЯ ШЕПТИЦЬКОГО ТА ЙОГО РОЛЬ У РОЗБУДОВІ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВНОСТІ

Становлення і розвиток української державності, вип. 12, с. 406–410

*Український народ є одним народом,
одним організмом, – тому й належить
йому стати і суцільним національним витвором.
(А. Шептицький, “Як будувати рідну хату”)*

Ім'я видатного просвітителя другої половини ХІХ — першої половини ХХ ст. Андрея Шептицького відома не лише в Україні, а й далеко за її межами. Його просвітницька діяльність була спрямована на формування духовних цінностей, національну свідомість і гідність українців, на розбудову української державності. Видатний богослов, знавець традицій, учитель, місіонер, провідник духовного життя, визнаний українським народом “рідним Мойсеєм”. Він був одним із найбільших ієрархів Української і Вселенської Церкви, а також науковцем, філософом, збирачем документів для історії Церкви. Йому належить філософсько-богословські твори, історичні описи. А. Шептицький зібрав власну бібліотеку рідкісних книг і стародруків, яка складалася з 3870 томів, яку згодом подарував бібліотеці м. Станіслава (нині Івано-Франківськ). Крім цього А. Шептицький збирав і віддавав на реставрацію ікони ХV–ХVІІ ст. з Галичини, Волині, Холмщини. Так, на основі його збірки старожитностей сприяв відкриттю Музею. Формуючи український національний музей Шептицький зумів зібрати довкола цієї ідеї знавців українських старожитностей, істориків, мистецтвознавців, чи не всю національну еліту. Зібрані до гурту інтелектуали створили при музеї науковий центр, що став осередком національно-культурного життя Львова. 15 тисяч експонатів (ікони, іконостаси, картини, килими, булави, златоглави, вишивки, книги, грамоти, літописи, зброя, церковна утварь (хрести, чаші, аналої, підсвічники, кадила і панекадила) — що складало основу матеріального і духовного надбання, є підтвердженням повноцінності нації, її духовного розвою, появою особливої аури духовного життя українців. Шептицький передав до музею і свою власну колекцію. Сам митрополит мав хист до живопису, любов до якого прищепила його мати ще з дитячих літ.

Просвітницьку діяльність митрополита Андрея Шептицького важко переоцінити. Він подарував велику площу для будови Народного дому, крім цього надавав фінансову допомогу для спорудження шкіл, двох монастирів, чотирьох бурс, двох наукових установ. За власні кошти закупив будівельний майданчик і подарував його для спорудження українського університету у Львові.

Як видатний український політик А. Шептицький зарекомендував себе не лише тому, що впродовж кількох десятиріч представляв перед усім світом українців, а й

тому, що з ним рахувалися уряди держав і політичні партії. Зокрема, під часм виголошення своєї знаменної промови у “Палаті панів”, де були слова: “Коли у Львові нарешті з’явиться український університет, то культурні й національні впливи цього університету сягнуть так далеко, як далеко лунає українська мова”, то цю фразу кваліфікували видатною у Відні, Варшаві, Петербурзі. Тодішні політики виважили, скільки “динаміту” для міжнародних відносин закладено в інформації про український університет і його вплив на життя роздертого по різних державах українства.

Культурно-просвітницька діяльність вбачалась у тому, що Андрей Шептицький надавав дієву матеріальну допомогу митцям: його стипендіатами ставали художники, поети, письменники, композитори, зокрема, М. Бойчук, П. Холодний, М. Сосенко, О. Новаківський, О. Курилас, М. Паращук, В. Гаврилюк, С. Гординський та інші. А. Шептицький навіть відкупив авторські права на 600 творів зі збірок М. Лисенка, К. Стеценка,

А. Кошиця, Я. Степового, П. Ніщинського. Наприклад, збірку М. Лисенка було продано у власність Науковому Товариству ім. Тараса Шевченка [1].

Наведемо біографічну довідку: народився Шептицький 29 липня 1865 року в селі Прилбичі Яворівського повіту на Львівщині в родині графа Івана Шептицького. При хрещенні одержав ім’я Роман. У родинному колі спілкувався українською, польською, французькою мовами. Мав виняткові здібності до мов. Блискуче володів латинською, давньогрецькою, знав європейські мови. Освіту здобував у Краківській гімназії, згодом у Ягеллонському університеті, де вивчав філософію, право, здобув ступінь доктора теології та філософії. Перебував також на військовій службі, але через хворобу залишив її. У 1887 році здійснив подорож в Україну, під час якої познайомився з Володимиром Антоновичем, Михайлом Грушевським, Марком Кропивницьким. Під час перебування у Києві разом з В. Антоновичем відвідав історичні місця, пам’ятки яких справили на нього величезне враження. Тоді ж і з’явилося рішення віддати себе на служіння українському народові.

У 1888 році А. Шептицький вступив до монастиря в Добромлі, у чернецтві отримав ім’я Андрей. На духовний шлях став у 1891 році, пройшовши курс богословської академії в Римі, після чого був висвячений у священника. У 1897 році А. Шептицький розпочав місіонерську діяльність; започаткував журнал “Місіонер Пресвятого Серця Ісусового”. У 1899 році — призначений єпископом Станіславським, а з 1900 року — архієпископом Львівським, митрополитом Галицьким. А. Шептицький перший із вищих ієрархів греко-католицької церкви почав використовувати українську мову у спілкуванні з мирянами. [2]

Перебуваючи на високих посадах А. Шептицький займався активною політичною діяльністю, домагався відкриття української гімназії та українського університету у Львові, який на той час був під Австрією. З цієї метою у серпні 1914 року він написав секретний меморандум австрійському урядові про необхідність створення української держави.

У роки першої світової війни А. Шептицький був заарештований за антиросійську агітацію та пропаганду і вивезений до Києва, а згодом — до Росії. Звільнений після Лютневої революції 1917 року, знову двічі був заарештований Польським урядом. Після повернення із заслання відразу поринув у політичне життя Львова. У квітні 1917 року звернувся з листом до Національної Ради у Петербурзі, в якому висловив радість з приводу початків організації державного життя на Україні, закликаючи до консолідації сил. Привітав проголошення незалежності Карпатської України.

З 1918 року став членом Української національної ради ЗУНР. Відстоював ідею незалежності та соборності України, гостро засуджував окупацію Польщею Галичини. У період між війнами, продовжував розбудовувати українську державність шляхом духовних поступів. Видавав послання, у яких засуджував штучно організовані більшовиками голодомори в Україні як у 1921, так і в 1932–32-х роках.

У березні 1921 року А. Шептицький був призначений апостольським візитатором для греко-католиків Південної Америки, де пропагував ідею зближення Християнських церков. Мрією А. Шептицького було об'єднання католицького Заходу і православного Сходу. Здійсненню цієї мрії він віддав усе своє життя. На засадах Єдиної Християнської церкви йому бачилася соборна Україна, незалежна держава, яка мала забезпечити розквіт нації.

У 1931 році А. Шептицький заснував “Український католицький союз”, який, власне, і очолив, проте через хворобу призначив своїм заступником Йосипа Сліпого.

У роки другої світової війни з початком німецької окупації пов'язував сподівання на відновлення української незалежної держави. У 1944 році у листі до Й. Сталіна висловлював надію, що радянська влада створить умови для воз'єднання українських земель і не переслідування церкви. А. Шептицький написав понад 170 апостольських послань, у яких порушував релігійні, національні, соціальні, побутові, економічні, міжконфесійні проблеми.[3] Він невтомно працював, щоб примирити різні етнічні групи, й залишив по собі багато творів, присвячених духовності і вирішенню суспільних проблем. Стає фундатором Національного музею, Богословської академії, надає активну допомогу релігійним, культурним та освітнім установам. Крім цього він започатковує “Земельний банк” у Львові, активно підтримує діяльність українського Товариства “Просвіта”, “Рідна школа”, “Сільський господар”. А. Шептицький брав активну участь у політичному житті як депутат Галицького сейму. Відомий також як покровитель митців, науковців, студентів. Розбудовує Львівський державний музей українського мистецтва, який був ним започаткований ще у 1905 році як Церковний музей.

У 1920 році А. Шептицький виїхав до Риму, звідти до Америки. У 1923 році після повернення його заарештовує польський уряд за виступи на оборону самостійності України. Звільнений після втручання Папи Пія XI, Шептицький повертається до Львова. Особливо дбає про духовну опіку над поселенцями в Боснії, відвідує діаспору Канади. Проявив себе Шептицький як меценат для митців — придбав для малярів окреме приміщення, в якому діяла малярська школа О. Новаківського, М. Соценка, О. Курилася [4].

Андрей Шептицький особисто займався проблемами медицини — заснував Народну лікарню, яка перетворилася на великий модерний шпиталь.

Заснував і утримував своїм коштом “Народну лічницю” у Львові. Це була єдина українська лікарня, в якій десятки тисяч незаможних людей безкоштовно одержали медичну допомогу. Окремо А. Шептицький надав будинок та придбав медичне обладнання для жіночого медичного закладу під назвою “Порадня матерів”. Заснував Фонд митрополита Шептицького для українських сиріт і притулок для літніх і вбогих. Заснував також благодійний заклад “Захист ім. митрополита Шептицького для сиріт” у Львові. Крім цього докупив ще 232 морги орної землі і заснував хліборобсько-ремісничу школу у Зарванці. Це товариство надавало підтримку сиротинцю, у якому перебувало півтори сотні знедолених дітей.

Особливо підтримував освітні заклади — бурси для робітничої молоді. Активно вів громадсько-суспільну роботу, видавав тижневик “Мета”, літературно-науковий

журнал “Дзвони”. Заклав друкарню “Бібліос”, підтримував “Пласт”. Заснував Богословське наукове товариство. Видав послання проти комунізму [5].

На початку 30-х років А. Шептицький долучився до діяльності Львівської української організації “Луг”, замаскованої під спортивне товариство. До складу організації входило до 40 тисяч осіб — робітничої і селянської молоді, яка готувалася до українських визвольних змагань. Товариство “Луг” був позапартійною організацією, керівником якої був полковник Січових стрільців Роман Дашкевич, який неофіційно підтримував контакти з урядом УНР. Під час злетів організації “Луг”, А. Шептицький брав активну участь, благословляв на майбутню боротьбу зі східним ворогом — червоною Росією. Значну увагу приділяв вихованню молоді у дусі патріотизму, виступаючи з протестом проти т. зв. пацифікації українців, фактично, проти погромів українських установ, громадських читалень, проти побиття активістів народного руху, за що польська влада намагалася усунути митрополита А. Шептицького зі Львова та з Галичини, — пересунути його до Риму. Проте він залишався служити в соборі Святого Юри до самої смерті.

А. Шептицький мав безпосередній стосунок до економічного відродження Західної України. Власним прикладом підтвердив важливість участі духовенства у всіх сферах громадського життя.. У своєму окремому посланні підкреслював: «Священник, що навіть на бажання парафіян не хоче утворити читальні, склепику, шпихліра громадського... і всім подібним установам є противний, не відповідає своєму становищу» [6].

У монографії А. Качора “Роль духовенства і церкви в економічному відродженні” розповідається про те, як акції Земельного банку викупило українське духовенство, а бракуючи суму основного капіталу доповнив митрополит А. Шептицький, який тим самим урятував згаданий банк від ліквідації за польської окупації, коли треба було вложити 5 мільйонів польських злотих акційного капіталу, а зубожіле громадянство по першій світовій війні такого капіталу не могло зібрати, — його склав митрополит Шептицький [7].

Митрополит А. Шептицький був також ініціатором і фундатором першої української фахової господарської школи. Він подарував свій великий маєток на Покутті товариству “Просвіта”, де було засновано однорічну рільничу школу. У розпорядження школи надано приміщення не лише для навчання, а й господарські будинки, сільськогосподарські знаряддя, машини, наділено землю для дослідних ділянок; передано ставки, пасіки, худобу, птахів тощо.

Школа проіснувала близько 30 років, підготувала спеціалістів, виховала цілу верству сільської інтелігенції.

“Духовний глава українського народу”, “Будівничий нації”, “Князь української церкви” — такими високими словами називали митрополита історики, які підкреслювали його роль у національно-історичній ситуації впродовж усього його сорокап’ятирічного перебування на посту митрополита Галицького. Доктор богослов’я Б. Т. Біланюк писав наступне: “Без перебільшення можна стверджувати, що ціла перша половина ХХ ст. в історії державотворення і української церкви стоїть під знаком великого митрополита Андрея Шептицького. Кожне велике діло в західних областях України або започатковував, або благословив і підтримував наш український Мойсей” [8].

Отже, святість життя Андрея Шептицького, його просвітницька діяльність, готовність на жертву за свій народ, праця для консолідації суспільства, дбання про єдину соборну і суверену Україну — такими були головні вісі його духовного жит-

тевого шляху і цю спадщину він проніс через все своє життя і цей спадок подарував наступним поколінням українців. Його постулати мають бути використані нашими сучасниками на етапі розбудови української державності.

Література

1. *Степан Геник*. 150 Великих українців. — Ів.-Франківськ: “Лілея”, 2001. — С. 261–284.
2. *Видатні* постаті в історії України ХХ ст. — К.: Вища школа, 2011.
3. *Провідні* духовності в Україні. — К.: “Вища школа”, — 2003, С. 159–160.
4. *Ярослав Шашкевич*. Постаті. — Львів, 2007. — С. 624–626.
5. *Михайло Слабоштицький*. Українські меценати / Нариси з історії української культури. — К.: Ярославів вал, 2001. — С. 236–245.
6. *Качора А.* Роль духовенства і церкви в економічному відродженні. — Львів, 2012. — С. 45.
7. *Матеріали* рукописного фонду Інституту історії НАН України. Фонд 4.
8. *Біланюк Б. Т.* Спогади про А. Шептицького. — Львів, 2010. — С. 48.